

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра теорії і методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

проф. Садовий М.І.

« 31 » серпня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок **всі спеціальності ЦДПУ ім. В.Винниченка**

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

освітня програма **всі освітні програми ЦДПУ ім. В.Винниченка**

(назва)

факультет **всі факультети ЦДПУ ім. В.Винниченка**

(назва інституту, факультету, відділення)

форма навчання **денна, заочна**

(денна, заочна)

Робоча програма з цивільного захисту для студентів І-го курсу магістратури
(назва навчальної дисципліни)
за спеціальністю/напрямом 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології).

Розробники: Ткачук А.І., доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності, к. тех. н., доцент
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Протокол від « ____ » _____ 2018 року № ____

Завідувач кафедри _____ Садовий М.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – <u>3</u>	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат</u> (назва)	Спеціальність/напрямок: <u>014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)</u> (шифр і назва) Спеціалізація	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – <u>90</u>		I-й	I-й
		Семестр	
		I-й	I-й
		Лекції	
		20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		56 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	
		Вид контролю:	
		залік	залік
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>2</u> самостійної роботи студента – <u>3</u>	Рівень вищої освіти: <u>другий (магістерський)</u>		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системних компетенцій та знань, необхідних для вирішення питань цивільного захисту у відповідній виробничій сфері та повсякденній діяльності, здатності впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу та інноваційні проекти, що спрямовані на попередження та відвернення надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання, ліквідацію їх наслідків та оперативне надання допомоги потерпілим.

Завдання вивчення дисципліни передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

- ✧ визначити коло своїх обов'язків з цивільного захисту відповідно до посади та професійної діяльності;

- ✧ прогнозувати можливість виникнення та масштаби надзвичайних ситуацій на об'єкті господарювання;
- ✧ оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку та обстановку, яка може виникнути внаслідок надзвичайних ситуацій природного, техногенного соціального та воєнного характеру;
- ✧ оцінювати стійкість елементів об'єктів господарювання щодо дії вражаючих факторів надзвичайних ситуацій і визначати необхідні заходи щодо її підвищення;
- ✧ здійснювати заходи щодо захисту персоналу об'єкта господарювання від наслідків аварій, катастроф, стихійних лих та у разі застосування сучасної зброї, надавати та організовувати надання допомоги постраждалим внаслідок надзвичайної ситуації;
- ✧ забезпечувати навчання підлеглих працівників об'єкта господарювання з питань цивільного захисту, забезпечувати підготовку особового складу відповідних формувань;
- ✧ забезпечувати проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єктах господарювання;
- ✧ проводити економічні розрахунки, пов'язані із заходами щодо запобігання надзвичайним ситуаціям на об'єкті господарювання та можливими втратами внаслідок дії вражаючих факторів надзвичайних ситуацій;
- ✧ організовувати взаємодію з відповідними державними органами влади для забезпечення належного захисту.

Програмні результати навчання:

знати: організаційну структуру та завдання цивільного захисту України; характеристику осередків ураження та зараження, які виникають у надзвичайних умовах мирного та воєнного часу; способи і засоби захисту населення і територій від уражаючих факторів аварій, катастроф, стихійних лих, пожеж і сучасної зброї, в т.ч. зброї масового ураження; порядок дій формувань цивільного захисту і персоналу об'єкта господарювання в умовах надзвичайних ситуацій; методика прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної, інженерної та пожежної обстановки, яка може виникнути внаслідок НС; основи стійкості роботи об'єктів господарювання в надзвичайних ситуаціях; основи організації проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках зараження і ураження;

уміти: адекватно діяти у надзвичайних ситуаціях у мирний і воєнний час; прогнозувати вірогідність настання надзвичайних ситуацій та їх масштаби; запобігати виникненню надзвичайних ситуацій; визначати засоби і способи захисту людей; організовувати і проводити рятувальні та інші невідкладні роботи на об'єктах господарювання, ліквідувати наслідки надзвичайних ситуацій; організовувати заходи з підвищення стійкості роботи об'єктів господарювання; організовувати та управляти системою цивільного захисту на об'єктах господарювання.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна підготовка

Тема 1. Система цивільного захисту України

Основні засади державної політики у сфері цивільного захисту. Сили цивільного захисту України. Єдина державна система цивільного захисту. Міжнародні правові основи цивільного захисту.

Тема 2. Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації

Класифікації надзвичайних ситуацій. Небезпеки, що можуть спричинити НС природного характеру. Небезпеки, що можуть спричинити НС техногенного характеру.

Тема 3. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження

Надзвичайні ситуації воєнного характеру. Зона радіоактивного зараження. Зона хімічного зараження. Зона біологічного зараження.

Тема 4. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій

Мережа спостереження і лабораторного контролю. Урядова інформаційно-аналітична система з питань надзвичайних ситуацій. Прилади радіаційної розвідки та дозиметричного контролю. Прилади хімічної розвідки. Оцінка радіаційної обстановки. Оцінка хімічної обстановки. Оцінка пожежної обстановки. Оцінка інженерної обстановки.

Модуль 2. Профільна підготовка

Тема 1. Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ

Основні заходи у сфері цивільного захисту. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків. Організація життєзабезпечення постраждалого населення в НС. Евакуаційні заходи. Укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту. Засоби індивідуального захисту. Забезпечення пожежної безпеки. Державний нагляд (контроль) у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Тема 2. Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки

Психологічний захист. Надання екстреної психологічної допомоги постраждалому населенню внаслідок надзвичайної ситуації. Методика організації «Дня Цивільного захисту» у закладах освіти.

Тема 3. Планування заходів з питань цивільного захисту

Структурно-функціональна модель протидії НС. Загальні принципи превентивного та оперативного (аварійного) планування заходів щодо зниження ризиків і зменшення масштабів НС. Вимоги до складу, змісту та форми плануючої документації. Методика розроблення планів з попередження НС. Комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів щодо запобігання та мінімізації наслідків НС природного характеру. Особливості планування дій персоналу щодо локалізації і ліквідації аварійних ситуацій і аварій на ПНО та пом'якшення їхніх наслідків. Вимоги до складання та змісту аналітичної і оперативної частини плану локалізації і ліквідації аварійних ситуацій. Методика планування заходів із фізичного, функціонального, та комбінованого захисту персоналу, а також ліквідації наслідків НС, на основі прогнозу варіантів (сценаріїв) розвитку обстановки, аналізу власних та ресурсів третіх сторін щодо реагування на НС та ліквідації їхніх наслідків з урахуванням режиму функціонування системи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Загальна підготовка												
Тема 1. Система цивільного захисту України	14	4	2			8	14	1	1			12
Тема 2. Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	14	4	2			8	14	1	1			12
Тема 3. Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 4. Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	12	2	2			8	14	1	1			12
Разом за Модулем 1	52	12	8			32	56	4	4			48
Модуль 2. Профільна підготовка												
Тема 1. Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	14	4	2			8	13					13
Тема 2. Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	12	2	2			8	11					11
Тема 3. Планування заходів з питань цивільного захисту	12	2	2			8	10					10
Разом за Модулем 2	38	8	6			24	34					34
Усього годин	90	20	14			56	90	4	4			82

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система цивільного захисту України	2
2	Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	2
3	Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	2
4	Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	2
5	Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	2
6	Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	2
7	Планування заходів з питань цивільного захисту	2
	Разом	14

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система цивільного захисту України	8
2	Небезпеки, що можуть спричинити надзвичайні ситуації	8
3	Характеристики зон радіоактивного, хімічного та біологічного зараження	8
4	Моніторинг і прогнозування надзвичайних ситуацій	8
5	Забезпечення заходів і дій в межах ЄДСЦЗ	8
6	Заходи і дії ЦЗ в рамках профільної підготовки	8
7	Планування заходів з питань цивільного захисту	8
	Разом	56

8. Індивідуальні завдання

Для ІНДЗ даної дисципліни пропонуються реферат з теми.

9. Методи навчання

Для засвоєння курсу можуть бути рекомендовані такі методи: частково-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, демонстрація, ілюстрація, логічні методи навчання.

10. Методи контролю

Поточний контроль, підсумковий контроль (залік).

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі опитування, виступів на практичних заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо. Оцінка за ІНДЗ виставляється на практичному занятті з дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання							ІНДЗ реферат	Сума
Модуль 1				Модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3		
13	13	12	12	13	12	12	13	100

T1, T2 ... T4 – теми змістових модулів.

Критерії оцінювання знань

На кожному практичному занятті студент за відповідь може набрати максимум 13 балів. Під час оцінювання на практичних заняттях враховується: знання теоретичного матеріалу, що є основою проведення даної роботи: уміння планувати свою роботу; уміння аналізувати та складати таблиці, блок-схеми, принципи схем тощо; уміння класифікувати та узагальнювати опрацьований матеріал; уміння узагальнювати поданий теоретичний матеріал та робити основні висновки із засвоєного матеріалу. **Норми оцінювання усних відповідей:**

- Оцінка "відмінно" (A – 12-13 балів) ставиться тоді, коли студент виявляє правильне розуміння змісту розглянутих понять, дає точне визначення й тлумачення таких понять, правильно їх класифікує, будує відповідь за власним планом, супроводжує її прикладами, вміє застосовувати знання у новій ситуації, при виконанні практичних завдань; може встановити зв'язок між матеріалом, що вивчається із раніше вивченим.

- Оцінка "добре" (B – 11 балів) ставиться, якщо відповідь задовольняє основні вимоги до відповіді на оцінку "відмінно", але допущено 1-3 неточності. Теж саме, але у відповіді не використовується власний план розповіді, не приводяться приклади, не застосовуються знання у новій ситуації, немає зв'язку з раніше вивченим – "добре" (C – 10 балів).

- Оцінка "задовільно" (D – 8-9 балів) ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку "добре", але виявляються окремі прогалини, які не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу. Теж саме, з урахуванням, що при цьому наявні неточності у відповіді, виникають складнощі при наведенні прикладів та відповідей на уточнювальні питання – оцінка "задовільно" (E – 6-7 балів).

- Оцінка "незадовільно" (FX – 1-5 балів) ставиться тоді, коли студент не оволодів основними знаннями та вміннями відповідно до вимог навчальної програми.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Основна

1. Цивільний захист. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр"/ А.І. Ткачук, О.В. Пуляк. – Перевидання,

доповнене та перероблене. – Кропивницький: ПП "Центр оперативної поліграфії "Авангард", 2017. – 144 с.

Допоміжна

1. Закон України "Кодекс цивільного захисту України" від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.dsns.gov.ua](http://www.dsns.gov.ua)
3. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.dsns.gov.ua](http://www.dsns.gov.ua)
4. Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16.03.2000 № 1550-III (в редакції від 28.12.2015).
5. Закону України "Про правовий режим воєнного стану" від 12.05.2015 № 389-VIII (в редакції від 09.07.2016).
6. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями" від 24.03.2004 № 368.
7. Миценко І.М., Мезенцева О.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник. – Чернівці: "Книги-XXI", 2004. – 404 с.
8. Шоботов В.М. Цивільна оборона: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 438 с.
9. Поляков О.Є., Юсіна Г.Л., Євграфова Н.І. Цивільна оборона. Теоретичний курс: Учбовий посібник. – Краматорськ: ДДМА, 2007. – 280с.
10. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – Київ: "Центр учбової літератури", 2008. – 158 с.
11. Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення: Навчальний посібник/ За ред. С. П. Сонько/ Сонько С.П., Жупінас С.І., Пліщенко С.С та ін. – Львів: "Магнолія 2006", 2009. – 232 с.
12. Кучма М. М. Цивільна оборона (цивільний захист): Навчальний посібник/ 3-тє вид., виправ. і доп. – Львів: "Магнолія плюс", 2009. – 360 с
13. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник/ 2-ге вид., переробл. – К.: Знання, 2010. – 487 с.
14. Основи цивільного захисту: Навч. посібник/ В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк. – Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010. – 417с.
15. Дії людини в умовах небезпечних подій. / за заг. ред. М.А. Скидана – К.: КІМ, 2010. – 148 с.
16. Цивільний захист: Конспект лекцій/ За ред. В.Є. Гончарука / В.О. Васійчук, В.Є. Гончарук, О.С. Дацько, С.І. Качан, О.І. Козій, В.В. Ляхов та ін. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. — 208 с.
17. Системи оповіщення цивільного захисту: навч. посіб. / П.П. Воробієнко, С.І. Білоусов. – Одеса: ОНАС ім. О.С. Попова, 2012. – 76 с.
18. Ядерна зброя (медичні аспекти) навч. посіб. / В.Ф. Торбін, В.В. Вороненко та ін. – Тернопіль: ТДМУ, 2012. – 192.
19. Реагування на надзвичайні ситуації: Навч. посіб / О.Г. Барило, П.Б. Волянський, С.О. Гур'єв та ін. – К.: Вид-во "Бланк-Прес", 2014. – 210 с.
20. Управління силами цивільного захисту під час ліквідації наслідків

- надзвичайних ситуацій: конспект лекцій / Укладачі: В.О. Собина, І.М. Неклонський, В.О. Самарін, Д.В. Дяченко. – Х.: НУЦЗ України, 2015. – 166 с.
21. Цивільний захист [підручник] / О.І. Запорожець, В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов та ін. – К. : "Центр учбової літератури", 2016. – 264 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій - <http://www.dsns.gov.ua>
2. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» <http://www.nau.ua/>.
5. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
6. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://erriu.ukrtel.net/index.html>.
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Американського вулканічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
10. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.